

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА
ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Корпоративні стратегії офшоризації міжнародного бізнесу»

здобувача Пономаренка Олександра Олександровича _____

Науковий керівник: д.е.н., професор, Савчук Наталія Володимирівна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри міжнародних фінансів: д.е.н., професор Мозговий
О.М.

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Столярчук Я.М.

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.М. Мозговий

2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Пономаренко Олександр Олександровичу

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Корпоративні стратегії офшоризації міжнародного бізнесу»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "07" 12 2023 р .№ 2230-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	КОНЦЕПЦІЯ СВІТОВОЇ ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ
(назва розділу)	
Розділ 2	СУЧАСНА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ОФШОРНИХ СИСТЕМ ЗАДЛЯ НЕГАЦІЇ РИЗИКІВ.
(назва розділу)	

Об'єкт дослідження:	процес функціонування офшорних зон в контексті міжнародних фінансових відносин
Предмет дослідження:	передумови, закономірності, особливості та тенденції розвитку офшорного бізнесу і його вплив на світову економіку.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	актуальний аналіз сучасного стану офшоризації в Світі та Україні, розуміння впливу на місцеві та глобальні економіки. Поступове формування стратегії деофшоризації в Україні для зменшення втрат від податкових ухилень.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	визначити, що таке офшорні зони, їхні основні характеристики та типи
	вивчити причини виникнення та історичний розвиток офшорного бізнесу;
	виділити особливості офшорних зон, які використовуються як інструмент міжнародної податкової конкуренції;
У розділі 2	вивчити міжнародний досвід функціонування офшорного бізнесу;
	визначити основні тенденції в міжнародному регулюванні офшорного бізнесу;
	•визначити можливі кроки для деофшоризації українського бізнесу.

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

Савчук Н. В.

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2023 р.

Завдання одержав
здобувач

(підпис)

Пономаренко О. О.

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 60 сторінок, 2 таблиці, список використаних джерел з 49 найменувань.

«Корпоративні стратегії офшоризації міжнародного бізнесу»

Об'єктом дослідження є офшорні зони.

Предметом дослідження є процес офшоризації як один із видів уникнення оподаткування.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – формування стратегії деофшоризації в Україні для зменшення втрат від податкових ухилень до державного бюджету та стабілізації економічної ситуації.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

1. визначити поняття, ознаки та класифікацію офшорних зон;
2. дослідити передумови виникнення та еволюцію офшорного бізнесу;
3. виокремити особливості офшорних зон, що слугують інструментом міжнародної податкової конкуренції;
4. проаналізувати теоретичне підґрунтя формування офшорних зон;
5. дослідити світовий досвід діяльності офшорного бізнесу;
6. виявити основні тенденції міжнародного регулювання офшорного бізнесу;
7. проаналізувати систему договорів про уникнення подвійного оподаткування;
8. визначити можливі способи зменшення офшоризації України.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в узагальненні ролі та значення офшорних зон і офшорного бізнесу; дослідженні та визначенні основних тенденцій розвитку офшорних зон, а також особливостей регулювання міжнародного офшорного бізнесу.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані сайтів Міжнародного Валютного Фонду, Світового Банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, інформаційних, статистичних агентств, наукові праці та монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців та дослідників, матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Ключові слова: офшор, офшоризація, офшорні центри, деофшоризація, податкова гавань, .

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

В і д г у к

про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
Пономаренка Олександра Олександровича
на тему
«Корпоративні стратегії офшоризації міжнародного бізнесу»

Актуальність теми: полягає в тому, що протягом останніх десятиліть спостерігається зростання важливості офшорних платформ, а також удосконалення та оптимізація бізнес-схем та інструментів офшорного управління. Саме це призводить до збільшення прибутків корпорацій та підвищення їхнього впливу на світову економіку, при цьому держави регулярно втрачають частину доходів до бюджету через цю практику.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: представлена робота є самостійним дослідженням, автором було знайдено методи і підходи у сучасному регулюванні офшорів.

3. Наявність самостійних розробок автора: відсутні.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Автором проаналізовано теоретичні підходи щодо офшоризації. Приділена увага фінансовому моніторингу.

5. Наявність недоліків: аналітика, яка є в роботі бажає поширення аналітичних даних. Аналітичні дані мають бути представленими за більш довгий період. Висновки бажано виокремити, від цього робота виграла б.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота Пономаренка Олександра Олександровича відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційної бакалаврської роботи, допускається до захисту.

Науковий керівник:
доктор економічних наук, професор,
професор каф. міжнародних фінансів

Н.В.Савчук

(підпис)

(прізвище, ініціали)

“08 червня 2024р.

ЗМІСТ

Вступ	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПЦІЯ СВІТОВОЇ ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС- ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
1.1. Становлення та розвиток теоретичного фонду вивчення офшорних процесів у бізнесі.	7
1.2. Поширені практики розвитку бізнес-офшорингу.	14
1.3. Фінансовий моніторинг міжнародних спільнот та держав за офшоринговими операціями.....	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ОФШОРНИХ СИСТЕМ ЗАДЛЯ НЕГАЦІЇ РИЗИКІВ.....	32
2.1. Найроповсюдженіші офшорні моделі світу.	32
2.2. Використання зовнішніх офшорних елементів у моделях ТНК	39
2.3. Зменшення тінізації Української економіки за допомогою створення ефективної системи контролю за підозрілими офшорними операціями.	48
Висновки	58
Список використаних джерел.....	
ДОДАТКИ	

Вступ

Дана робота присвячена вивченню офшорів – зон, де оподаткування значно нижче, більше прав і свобод для бізнесу нерезидентів, можливість зберігати власну анонімність, що часто приваблює людей, замішаних у корупційних схемах.

Вибір даної теми обумовлено одночасно великою кількістю факторів, що включають високу актуальність теми як у Світі так і в нашій державі, вплив на життя всіх громадян та недосконалість існуючої системи контролю за офшорами та повторюваними махінаціями, що можуть в них відбуватись.

Актуальність роботи полягає в тому, що останні десятиліття спостерігається зростання важливості офшорних платформ, а також удосконалення та оптимізація бізнес-схем та інструментів офшорного управління. Це призводить до збільшення прибутків корпорацій та підвищення їхнього впливу на світову економіку, при цьому держави регулярно втрачають частину доходів до бюджету через цю практику. Така ситуація підкреслює необхідність боротьби з офшорними практиками. Розвиток офшорів продовжується і нині, що вимагає подальшого вивчення та актуалізації проблеми. Варто зазначити, що офшорні структури існують офіційно всього близько 70 років, що робить їх новим явищем у світовій економіці.

Глибока занепокоєність світової спільноти стосовно впливу офшорів на традиційні галузі та методи виробництва переплітається з викликом, який вони ставлять перед традиційними державами та їх регуляторними органами. Водночас бізнес-офшоринг може бути інструментом для оптимізації виробничих процесів, знижуючи витрати та підвищуючи ефективність

виробництва за рахунок більш ефективного використання фізичних та інтелектуальних ресурсів.

Тому необхідно уважно стежити за розвитком та трансформацією офшорів, щоб обрати найкращу стратегію боротьби з недобросовісним використанням бізнес-офшорингу, зберігаючи його позитивний вплив на ефективність виробництва.

На сьогоднішній день рівень дослідження офшорів достатньо великий, щоб сформулювати основні заходи для протидії корупційним схемам всередині них. Однак через постійні зміни у стратегіях офшорного управління та виникнення нових механізмів збагачення, потрібне все більше детальне дослідження цього питання. Це необхідно для запобігання розриву у доходах між компаніями, які діють чесно, та тими, які використовують законодавчі лазівки для ухилення від оподаткування шляхом нечесних методів.

В останні 5-10 років, виникло багато праць як іноземних, так і вітчизняних авторів, статистичних даних, в тому числі про Україну, що одночасно розкривають основні тенденції та офшорні системи та теоретичне підґрунтя формування офшорів та податкових гаваней.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою дослідження слугували праці вітчизняних і зарубіжних вчених. а саме праці О.І. Рогача [3,4], Г. О. Туролєва [5], О. Є. Гарбери [2] та Н. І. Черкаса [7] щодо теоретичного підґрунтя розвитку багатонаціональних підприємств та офшорних зон, О. Р. Голубника, З. В. Приймака [10] та А. Ільяшенко [11] щодо оптимізації податкового навантаження України.

Із зарубіжних авторів слід відзначити роботи С. Аїда, [30], Дж. Гарсія-Бернардо [38], П. Янський, М. Паланський [37], що розглядають вплив офшорних зон на кількість прихованих прибутків та зменшення податкового навантаження на БНП.

Метою дослідження є актуальний аналіз сучасного стану офшоризації в Світі та Україні, розуміння впливу на місцеві та глобальні економіки. Поступове формування стратегії деофшоризації в Україні для зменшення втрат від податкових ухилень до державного бюджету та стабілізації економічної ситуації, сприяючи подальшому розвитку країни.

Виходячи з мети сформульовано такі **завдання**:

- визначити, що таке офшорні зони, їхні основні характеристики та типи;
- вивчити причини виникнення та історичний розвиток офшорного бізнесу;
- виділити особливості офшорних зон, які використовуються як інструмент міжнародної податкової конкуренції;
- проаналізувати методи фінансового та податкового планування із застосуванням міжнародних офшорних структур;
- вивчити міжнародний досвід функціонування офшорного бізнесу;
- визначити основні тенденції в міжнародному регулюванні офшорного бізнесу;
- визначити можливі кроки для деофшоризації українського бізнесу;

Об'єктом дослідження є процес функціонування офшорних зон в контексті міжнародних фінансових відносин.

Предметом дослідження є передумови, закономірності, особливості та тенденції розвитку офшорного бізнесу і його вплив на світову економіку.

Методи дослідження. Для досягнення мети в ході дослідження було використано загальнонаукові методи, такі як аналіз і синтез (для оцінки тенденцій розвитку офшорного бізнесу), історичний метод (для аналізу концептуальних підходів та розвитку офшорного бізнесу та офшорних зон). Крім того, застосовано методи економічного аналізу та статистичні методи для аналізу даних щодо діяльності офшорного бізнесу.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в узагальненні ролі та значення офшорних зон та діяльності офшорного бізнесу, а також у дослідженні та виокремленні основних тенденцій їхнього розвитку та особливостей регулювання міжнародного офшорного бізнесу.

Інформаційною базою дослідження є Інформація з офіційних веб-сайтів Міжнародного Валютного Фонду, Світового Банку, Організації міжнародного співробітництва та розвитку, публікації журналів, даних статистичних агентств, наукових праць та монографій вітчизняних та зарубіжних дослідників, а також матеріалів міжнародних організацій.

Отримані результати роботи направлені на розроблення стратегії холістичної деофшоризації України, що дозволить збільшити податкові надходження до державного бюджету та стимулювати ведення більш чесного бізнесу, що зменшить відтік бізнесів в інші юрисдикції та додатково посилить грошові притоки до бюджету.

Структура роботи складається з вступу, двох розділів – теоретичного та практичного, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПЦІЯ СВІТОВОЇ ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Становлення та розвиток теоретичного фонду вивчення офшорних процесів у бізнесі.

Поняття "офшор" виникло у 1950-х роках у Сполучених Штатах Америки, проте отримало істотний імпульс розвитку на зламі XX-XXI століть. Становленню цього явища сприяла глобалізація світового ринку разом із науково-технічним прогресом, зокрема, діджиталізація бізнес-процесів, трансформація структур ринків та оподаткування.

Офшорні зони переважно використовуються для легального зменшення податкових зобов'язань. За останні двадцять років спостерігається значний приріст їхньої кількості, оскільки вони приваблюють багато компаній та підприємців своїми податковими перевагами та можливістю залучення висококваліфікованої робочої сили.

Ці країни, крім податкових переваг, також пропонують доступ до якісних кадрів, допомагають у подоланні інституційних бар'єрів для ефективного переміщення товарів та послуг, та відкривають нові сегменти ринку. Це створює значні можливості для транснаціональних корпорацій, які можуть розміщувати свої виробничі підрозділи в різних офшорних зонах з максимально вигідними умовами.

У сучасному економічному контексті офшорні зони є предметом значної контрверсії. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку, річні втрати до бюджетів країн становлять від 100 до 240 мільярдів доларів США через офшорну діяльність. [1] Дослідження міжнародної організації Tax Justice Network також вказують на існування значних сум

незареєстрованого інвестиційного капіталу у офшорних юрисдикціях, що оцінюється від 21 до 32 трлн доларів США, що складає третину світового ВВП.

Отже, необхідно проводити численні дослідження з високим теоретико-методологічним підґрунтям, щоб розуміти як позитивний, так і негативний вплив офшорної діяльності. Офшори можуть суттєво впливати на світове виробництво та торгівлю, але водночас можуть призводити до втрат податкових надходжень для держав та мають непередбачувані геополітичні наслідки.

Протягом останніх двадцяти років офшорні практики отримали статус важливого фактора у світовій економіці, хоча вони не завжди займають центральне місце в теорії конкурентних переваг. Важливо враховувати постійні зміни у змісті, механізмах реалізації та обсягах офшоризації, оскільки це явище є динамічним і не статичним. Тенденції також зазнають змін, що ускладнює розвиток системного теоретичного аналізу в сучасному контексті.

Паралельно спостерігається диверсифікація міжнародного бізнесу та ускладнення зв'язків між державою та бізнесом. Тому необхідно розглядати явище бізнес-офшорингу з різних ракурсів, враховуючи його багаторозмірність та зв'язки з міжнародною економікою, правом, взаємодією з державним сектором, а також з позицій поведінкових наук та інших галузей знань.

Першим і ключовим чинником у теорії міжнародного офшорного бізнесу є сам розвиток міжнародного бізнесу в цілому та зміна тенденцій на ринку. Існують всі підстави вважати, що методологічна база цієї теорії була сформована ще за часів теорій абсолютних переваг Адама Сміта та відносних переваг Девіда Рікардо. [2]

Згідно з теорією абсолютних переваг, кожна країна має свої унікальні можливості виробництва, де вона може діяти більш ефективно за інші країни. Адам Сміт підкреслював значення мінімізації витрат виробництва та пошуку способів зниження витрат на різних етапах виробництва. Отже, компанії та підприємства можуть використовувати ці абсолютні переваги, використовуючи офшорні зони для специфічних етапів виробництва з метою мінімізації витрат.

Такий підхід дозволяє компаніям максимізувати свій потенціал і використовувати переваги країн, що спеціалізуються у певних сферах виробництва, що, у свою чергу, може сприяти позитивному розвитку світового виробництва.

Девід Рікардо розширив теорію Адама Сміта, висунувши концепцію відносних переваг. Він вказав, що спеціалізація країн у виробництві тих чи інших товарів визначається їхнім відносним перевагам у використанні ресурсів. Відсутність деяких товарів або послуг компенсується через міжнародні торговельні операції. Згідно з теорією Рікардо, масштабне розширення виробництва та диверсифікація поставок на світовий ринок є ключовими для прискорення макроекономічного зростання країн і подальшої спеціалізації.

Теорія Хекшера-Оліна розширила розуміння міжнародних торговельних відносин, додавши до попередніх концепцій аналіз різних факторів, що впливають на спеціалізацію країн у виробництві. Вона розглядає виробничі фактори країн на різних рівнях, зокрема враховуючи різницю у цінах на працю та капітал. Ця теорія пояснює привабливість транснаціональних корпорацій для перенесення виробництва у інші країни, особливо у офшорні зони.

Крім того, теорія Хекшера-Оліна враховує податкові та транспортні витрати, які є важливими факторами для бізнесу в контексті офшоризації. Оцінюючи ці показники, можна визначити передумови для розміщення виробничих ланок на окремих територіях, що дозволить знизити загальні витрати та оптимізувати виробництво шляхом його фрагментації.

Теорія прямих іноземних інвестицій, зокрема роботи С. Хаймера про ринкову владу та ринкові недосконалості, доповнює попередні концепції, розглядаючи вплив ринкових недосконалостей на стратегії міжнародного бізнесу. Ця теорія вказує на те, що компанії можуть використовувати недосконалості ринку на свою користь.

Бізнес-офшоринг відповідає цій теорії, оскільки підприємства можуть створювати дочірні підприємства у різних країнах, використовуючи своє домінуюче положення для захоплення ринку та розширення виробництва. Такі стратегії дозволяють підприємствам зміцнити свої позиції і на нових ринках, відтак забезпечити подальший розвиток та зростання.

Теорія міжнародного виробництва Дж. Даннінга, яка була розроблена у 1980-х роках, представляє собою еклектичний підхід, об'єднуючи різноманітні теоретичні підходи щодо міжнародної діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК). Даннінг, як дослідник ТНК, зосередився на вивченні причин інтернаціоналізації діяльності цих компаній та впливі різних факторів на їх рішення.

Основним досягненням цієї теорії є комплексний аналіз, який об'єднує різні фактори та переваги, що впливають на рішення ТНК щодо міжнародного розміщення своїх виробничих операцій. Даннінг виділяє три основні групи

переваг: порівняльні переваги компаній, переваги розміщення у різних країнах або регіонах та інтерналізація.[3, с. 199]

Однією з ключових переваг є переваги власності, які стимулюють ТНК до міжнародних інвестиційних проєктів. Даннінг вдалося узагальнити ключові передумови інтернаціоналізації операцій компаній шляхом розвитку їх "внутрішніх ринків" та зниження трансакційних витрат. [4, с. 32]

Теорія фрагментації міжнародного виробництва відображає значні зміни в структурі створення вартості та контролі над цим процесом. Вона вказує на подрібнення виробничих процесів і розбиття їх на вузькі функціональні стадії або сегменти. [5, с.11-12]

Інноваційність цієї теорії полягає в двовимірній моделі, що враховує фрагментацію у географічному вимірі та у вимірі інтеграції чи дезінтеграції. Компанії вирішують, чи зберігати економічні процеси всередині фірми або здійснювати аутсорсинг.

Ключовими критеріями для компаній є зниження витрат у фрагментованих блоках виробництва або підвищення їх ефективності. Особлива увага приділяється аналізу зовнішньоторговельних зв'язків та політики на основі ланцюгів доданої вартості. [6, с. 2-5]

Майкл Портер вніс великий вклад у розвиток цієї теорії та її методології, вказавши на те, що діяльність зі створення вартості є "дискретними будівельними блоками" компанії та може призвести до значних конкурентних переваг.

На початку XXI століття відбувається зсув у підході до аналізу внутрішніх трансакцій багатонаціональних підприємств на користь

дослідження їх зовнішнього середовища як важливого фактору формування загальнокорпоративної структури. Дочірні підприємства, у свою чергу, розглядаються з точки зору створення власних мереж відносин у кожній країні, що об'єднуються в організаційні підсистеми у межах загальнокорпоративної мережі дочірніх підприємств.

У своєму дослідженні конкурентних переваг та їх формування М. Портер висвітлює значення вартісних ланцюгів у сучасних теоріях міжнародного виробництва. Він розглядає послідовність операцій та блоків, що беруть участь у виробничих процесах, що дедалі підкреслює важливість цих ланцюгів.

У сфері міжнародного бізнесу процеси офшоризації в наш час залежать від теорій, що розглядалися раніше, які базуються на досягненні конкурентних переваг у відповідних галузях.

Щодо мотивації та цілей бізнес-офшорингу, можна виділити кілька аспектів. По-перше, він дозволяє компаніям оптимізувати свої міжнародні торгові зв'язки та співробітництво. По-друге, він сприяє мінімізації ризиків підприємницької діяльності та формуванню нових зовнішньоекономічних зв'язків, що поліпшують умови ведення бізнесу.

Таким чином, у сучасних теоріях визнається об'єктивний характер транскордонного руху ресурсів та процесів інтернаціоналізації виробництва. Вони підкреслюють неминучість офшоризації в сучасному світі та її багаторівневу та комплексну природу, вказуючи на перевагу використання цього процесу для ведення бізнесу.

Теорія послуг Мілля вносить важливий внесок у розуміння соціальної справедливості та ролі соціальної держави, висуваючи концепції прогресивного оподаткування доходів громадян і неоподатковуваного мінімуму прибуткового обкладання. Мілля вказує на те, що навіть низький рівень податкового оподаткування не гарантує, що всі верстви населення зможуть виконати свої податкові зобов'язання через обмежені доходи. Це свідчить про необхідність установлення прямого зв'язку між оподаткуванням і державними витратами, оскільки недостатні доходи після сплати податків можуть перешкоджати громадянам у задоволенні їх основних потреб.

Не можемо не звернути уваги на те, що податкова парадигма корелює з необхідністю змін у законодавстві через стрімку монополізацію і транснаціоналізацію світової системи. В своїх працях цю проблему розглядав сам Кейнс, підкреслюючи нездатність ринку та системи вільної конкуренції і вільного ціноутворення підтримувати макроекономічну рівновагу без втручання. Наголошує на тому, що податки – основний інструмент для встановлення макроекономічної стабілізації. Затверджує про необхідність впровадження державою активної фіскальної політики у цілях забезпечення повної зайнятості та стабілізації макроекономічного зростання. Гнучкість якої у різні періоди – один з головних параметрів. [8]

Лаффер віддавав перевагу неокласичній течії, яка стала основою для розроблення найефективніших податкових політик ХХ століття і залишається актуальною й донині.

Бізнес-офшоринг значно впливає на податкову парадигму. Методологічні засади цих теорій розкривають величезний вплив

оподаткування на стратегічні рішення багатьох підприємств і спонукають їх до офшоризації.

Компанії мають різні мотиви та цілі для здійснення офшорної діяльності з точки зору оподаткування. Ці причини включають перенесення виробництва на території з більш вигідним податковим кліматом, спрощення умов фінансового та адміністративного нагляду, а також проведення операцій у більш анонімному та спрощеному середовищі. Компанії також мають можливості інтегруватися у світові, глобальні та локальні мережі для інвестицій та отримання доступу до світових фінансових ринків. Розвиток кожного сегмента виробництва в найбільш комфортних умовах для цих сегментів у правовому та податковому середовищі певних офшорних зон є також однією з можливостей.

Два основних підходи до теорії міжнародного офшорного бізнесу - це теорія розвитку міжнародного бізнесу та податкова парадигма. Ці теорії допомагають визначити ключові особливості корпоративних моделей офшорного бізнесу та їх вплив на світові глобальні ринки в цілому за допомогою методології відповідних теорій.

Проблеми офшоризації та можливі шляхи їх вирішення починають виникати, що вказує на те, що теоретичний фундамент, хоч і пройшов значні зміни та розвиток, потребує подальшого вивчення та розробки нових методологій для створення єдиної, більш точної теорії.

1.2. Поширені практики розвитку бізнес-офшорингу.

Бізнес офшоринг – універсальний інструмент для ТНК та великих корпорацій. Він дозволяє як легально концентрувати сильні сторони бізнесу та

оптимізувати бізнес-процеси за допомогою використання доступних ресурсів у країнах, де вони найбільш ефективні або доступні, розташування деяких аспектів бізнесу в регіонах з меншим ризиком політичних, економічних або природних катастроф або ж переміщення виробництва або послуг у країни з низькими витратами на працю для зниження загальних витрат.

Сучасна діяльність багатонаціональних підприємств відзначається великими розмірами і різноманітними формами, які досягли через процеси зосередження капіталу та виробництва на міжнародному рівні. Ці підприємства формують глобальну монополізацію, яка визначає основні рушійні сили побудови глобальних мереж у виробничій, комерційній, науково-дослідницькій, інноваційній та фінансовій сферах. Головними характеристиками цього процесу є зростання ринкової влади та впливу багатонаціональних підприємств, які активно застосовують механізми олігополістичної конкуренції. Це призводить до змін в світовій економічній системі та перетворення її інституційно-регуляторного середовища. Спостерігається збільшення ринкової капіталізації багатонаціональних підприємств, розширення їх фінансових та господарських операцій, реалізація великомасштабних інвестиційних та інноваційних проектів, активізація злиттів і поглинань, а також акумуляція значних матеріальних і фінансових ресурсів, талановитих кадрів і науково-технічних розробок.

Отже, зростаюча концентрація капіталу і прибутків у глобальному монополізованому секторі, разом із посиленням впливу великих корпорацій у світовій економіці, стимулює їх до використання різноманітних корпоративних стратегій бізнес-офшорингу. У сучасній фінансово-господарській діяльності багатонаціональних компаній розрізняють внутрішній і зовнішній офшоринг, які відрізняються за обсягом переданих

виробничих функцій зовнішнім партнерам та кількістю юрисдикцій, що залучені до процесу, а також за рівнем контролю над виконанням завдань та їх формами. Також важливою є гнучкість у взаємодії з фірмами-партнерами, ступінь трансформації внутрішніх бізнес-процесів і конкурентних стратегій. Щодо внутрішнього (внутрішньокорпоративного) офшорингу, він здійснюється шляхом інтернаціоналізації бізнес-функцій багатонаціональних підприємств через створення їх зарубіжних філій та структурних підрозділів у офшорних юрисдикціях.

Майже всі БНП використовують офшорні країни для базування деяких частин із своїх потужностей. Тому ми повинні розглянути особливості корпоративних моделей бізнес-офшорингу та «схеми», за якими компанії уникають податків, тим самим спричиняючи втрати надходжень до бюджету.

Інша стратегічна особливість – нарощування ринкової капіталізації БНП та системна диверсифікація їх фінансово-господарської діяльності [5 с.99].

Отже, ТНК мають на меті досягнення монополізації ринків і розробку механізмів для проведення олігополістичної конкуренції.

Щорічно, за даними ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку), по світу країни втрачають від 100 до 240 млрд. дол. надходжень до бюджету через приховування, переміщення прибутків та розмивання податкової бази, що є лише невеликою частиною від повного переміщення прибутків до офшорних юрисдикцій з фактично мізерними податковими ставками.

Така різниця у податкових ставках стає критичною, наприклад серед членів країн ОЕСР ставка в середньому могла бути вища у 3 рази, що

загострювало і міждержавну конкуренцію за забезпечення технологічних способів обійти систему оподаткування, розкриття інформації і фінансового регулювання та ефективного збору податків з суб'єктів, що здійснюють міжнародні операції. [5 с. 102]

Отже, зростаюча конкуренція між офшорними юрисдикціями призводить до зниження податкових ставок, спрямованих на приваблення більшої кількості клієнтів. У той же час, країни, що протистоять офшорам, посилюють свої фінансові регуляції, вимагаючи більшого розкриття інформації про клієнтів тощо.

На ринку зовнішнього офшорингу преобладають такі сфери, як інформаційні технології, юридичні послуги, дослідження та розвиток (R&D), консалтинг, аналіз великих обсягів даних та інжиніринг. Це характеризує ринок зовнішнього офшорингу як інструмент передачі спеціалізованих завдань до компаній з висококваліфікованими кадрами, які виконують цільні блоки роботи, які можна передати без втрати їх інтеграції з основними галузями виробництва та прийняття управлінських рішень. І

Також важливо зазначити, що компанії-отримувачі базуються в офшорах з найнижчим оподаткуванням, намагаючись уникнути подвійного оподаткування та використовують механізми для зменшення податкових ставок за угодами, що дозволяє максимізувати прибуток та мінімізувати втрати в угодах. У такому контексті офшорний аутсорсинг стає ще привабливішим для ринків та галузей, які були зазначені раніше.

Основний акцент офшорного аутсорсингу зосереджується на послугах, оскільки вони вимагають меншого обсягу капіталу, мінімального переміщення та найчастіше мають простішу систему мінімізації податкового тягаря.

Особливе значення мають компанії, які володіють інтелектуальною власністю та різноманітними патентами, особливо для розвитку інноваційної економіки, що базується на нових знаннях та технологіях. Вартість патентів та ліцензій постійно зростає, разом із податками на їх власників. У таких умовах одним із варіантів використання інтелектуальної власності є її передача у власність офшорної компанії. Після отримання цих прав, офшорна компанія укладає ліцензійні або франшизні угоди з компаніями, зацікавленими у використанні цих прав. Останні можуть значно зменшити свою податкову базу шляхом завищення цін на отримані права використання інтелектуальної власності від офшорів. При цьому дохід від використання інтелектуальної власності (роялті) акумулюється в офшорній юрисдикції, а податкові виплати з урахуванням наявних у цій юрисдикції угод про уникнення подвійного оподаткування значно зменшуються.

Ми також не можемо оминути можливості інвестиційної діяльності БНП та доступ до різноманітних каналів глобальних інвестиційних та банківських систем, євровалютних ринків та єврооблігацій через зовнішню офшоризацію. Це сприяє нагромадженню капіталу у відповідних офшорних зонах, що відкриває ще більше можливостей для БНП у глобальному фінансовому ринку. Ще одним важливим аспектом офшорів є управління ризиками, яке базується на реєстрації та розміщенні активів у політично й економічно стабільних регіонах світу. У сучасному світі бізнес-офшоринг використовується з метою максимізації прибутку, зниження податкового тягара та мінімізації ризиків для БНП, що може бути досягнуто за допомогою використання різноманітних юрисдикцій для мінімізації податків та уникнення подвійного оподаткування; мережевізації виробництва для оптимізації виробничих процесів та збільшення анонімності материнської

компанії; нарощування конкурентних переваг та диверсифікація фінансової діяльності для розширення ринку; використання податкової інверсії шляхом перенесення материнської компанії до офшорної зони з нижчими податковими ставками; аутсорсингу окремих ланок виробництва та залучення допомоги від експертних компаній для оптимізації стратегій та управлінських рішень, а також використання пайових інвестиційних фондів та інших методів інвестування до офшорних зон для диверсифікації діяльності та збільшення доступу до глобального ринку.

Не можемо також ігнорувати стійкий ріст офшоризації та тенденції до збільшення кількості компаній на ринку та їх капіталізації, що ще більше актуалізує проблему та спонукає до боротьби з офшорами та регуляції їх використання.

В основному, найбільша частка офшорингу припадає на експорт послуг, при чому близька 75% вартісного обсягу послуг експортуються розвинутими державами, де і базується більша частина БНП. Решта припадає на країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою. За останні роки спостерігається значне зростання світової торгівлі фінансовими, консалтинговими, телекомунікаційними та інформаційними послугами, що пов'язано з економічною глобалізацією. У структурі інвестиційної діяльності транснаціональні корпорації переорієнтовують свою увагу на розвиток сектору послуг.

Послуги мають властивість одномоментності: вони виробляються та споживаються одночасно. Це відкриває можливості для міжнародної торгівлі послугами, особливо в контексті стрімкого розвитку інформаційних

технологій, які дозволяють виробляти та споживати послуги у будь-якому місці, що призводить до глобалізації цього сектору.

Дослідження теорії офшорингу в сучасній світовій науковій думці відбувається в контексті розвитку теорій міжнародної торгівлі та дослідження теорій галузевих ринків.

Інші питання які піднімаються під час дослідження офшорингу пов'язані з дослідження того, яким чином кінцевий продукт може бути вироблений з використання двох або більше проміжних продуктів. Зокрема, досліджується те, яким чином така фрагментація виробництва послуг впливає на торговельні потоки, добробут та ціни на фактори виробництва. Це зокрема актуально в таких сферах як послуги R&D, IT послуги та інжиніринг.

Теорія офшорингу передбачає, що в виробництві кожного продукту бере участь континуум виробничих процесів для кожного фактору виробництва. При цьому процеси виробництва можуть бути рознесені у просторі, а організація виробництва кінцевого продукту може змінюватись у часі. Компанії обирають таку стратегію офшорингу, яка дозволяє їм знизити вартість факторів виробництва.

Відповіді на ці практичні питання досліджуються за допомогою складних комплексних моделей, які враховують ефекти несиметричності інформації, проблеми взаємодії різних факторів виробництва тощо.

Інші питання, що досліджуються в рамках офшорингу, пов'язані з тим, як виробництво може бути організоване з використанням двох або більше проміжних продуктів, що можуть створювати додаткову вартість фінального продукту.

Теорія офшорингу передбачає участь континууму виробничих процесів для кожного фактора виробництва в кожному продукті. Процеси виробництва можуть бути розподілені у просторі, а організація виробництва кінцевого продукту може змінюватися з часом. Компанії обирають стратегію офшорингу для зниження вартості факторів виробництва, а також враховують, що не всі виробничі процеси можна легко перенести в інші країни. [27]

Виведення інвестицій із менш розвинених країн в інші держави, які надають привабливі податкові та інші умови, є складною фінансово-політичною проблемою для провідних країн світу через використання офшорних зон. США, Німеччина, Франція та інші великі держави, а також міжнародні організації, такі як ЄС, ОЕСР, ООН та ФАТФ, прикладають значні зусилля до боротьби з ухилянням від оподаткування через офшори. Наприклад, ФАТФ щорічно публікує список країн, які не беруть належного участі у боротьбі з відмиванням грошей і тероризмом. Україна також опинялася у "чорному" списку, але пізніше виконала вимоги організації і була виключена з нього.

Крім того, важливу роль у протидії відмиванню коштів відіграє Спеціальний комітет Ради Європи з взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Ця організація має систему класифікації країн-членів за рівнем їхньої співпраці у боротьбі з офшорними операціями, що сприяє встановленню перешкод для певних видів банківських операцій.

Щодо України, тут також приймаються заходи для боротьби з офшорами, зокрема, усі операції з резидентами офшорних юрисдикцій стають об'єктом збільшеної уваги з боку уряду. Ці кроки включають обмеження на

продаж анонімного майна, зареєстрованого в офшорах, що має велике значення для боротьби з виведенням коштів у податкові оази. Однак, ключовою проблемою в цьому процесі залишається дотримання офшорами принципу конфіденційності інформації, що ускладнює розслідування та встановлення реальних власників компаній.

У 2012 році Кабінетом Міністрів України було затверджено Розпорядження № 143-р "Про перелік офшорних зон", в якому було визнано 36 офшорних зон. Проте значна частина фінансових потоків все одно проходить через Республіку Кіпр, яка не входить до цього переліку. Це призвело до пропозицій експертів про значне розширення списку офшорних зон.

З кінця 90-х років Національний банк України почав зміцнювати контроль за діяльністю офшорних структур за межами країни з метою обмеження нелегального вивозу капіталу з України. Офшорні схеми відіграють важливу роль у цьому процесі. Згідно з вказівкою НБУ, встановлено список ознак, за якими валютна операція може бути визнана підозрілою. Такі ознаки включають, наприклад, великий розмір відсотків за кредитним договором або переказ грошей на адресу нерезидента, що не є стороною за договором, у офшорні юрисдикції. За необхідності такі операції мають бути повідомлені до НБУ. Проте, санкції проти клієнтів, які мають відношення до офшорних компаній, не передбачені.

У результаті цих дій попит на реєстрацію компаній в офшорних зонах, які включені до "чорного списку" НБУ, значно зменшився в Україні. Однак радикально змінити ситуацію у цій сфері за допомогою введених обмежень

буде важко, оскільки починають активно використовуватися інші, менш відомі офшорні зони, які не потрапили до списку НБУ.

У січні 2013 року Кабінет Міністрів України схвалив законопроект, спрямований на внесення змін до Податкового кодексу щодо контролю за трансфертним ціноутворенням (ТЦ). Цей законопроект був розроблений Державною податковою службою разом з аудиторською компанією PricewaterhouseCoopers з використанням міжнародного досвіду у цій сфері.

Мета законопроекту полягала в зменшенні незаконного виведення коштів в офшорні зони з України, що становить до 100 мільярдів гривень щорічно і призводить до втрат у розмірі 20–25 мільярдів гривень у державний бюджет. Одним з методів цього виведення є реалізація вітчизняної продукції за заниженими цінами пов'язаним особам в країні з нижчим податковим тягарем.

Законопроект про ТЦ передбачав обов'язкове розкриття всіх груп пов'язаних осіб перед податковою службою для всіх великих платників податків (з оборотом від 500 мільйонів гривень на рік або податковим обсягом від 12 мільйонів гривень на рік), а також для платників податків, які здійснили великі операції. Порушення цих вимог передбачало штраф у розмірі 5% від суми контрольованих операцій, а також практично необмежені податкові перевірки.

Крім того, законопроект скасовував можливість відхилення від ринкових цін на 20% у зовнішньоекономічних операціях, оскільки це дозволяло виводити прибутки в будь-яку бажану країну, насамперед за рахунок зниження цін. Для полегшення прийняття законопроекту було зроблено певні поступки для бізнесу.

Проте прийнятий закон не виявився достатньо ефективним, оскільки з нього були виключені деякі положення, що обмежували виведення коштів в офшори провідними фінансово-промисловими групами України.

1.3. Фінансовий моніторинг міжнародних спільнот та держав за офшоринговими операціями.

Офшорні операції, які в останнє десятиліття набули величезних розмірів і різноманітної структури, виконують в глобальній економічній системі подвійну роль. З одного боку, вони допомагають зміцнювати сили фінансового глобалізму, збільшують міжнародну конкуренцію та сприяють перерозподілу капіталу через швидкий перетік фінансових активів та світове нагромадження багатства. Також вони розширюють можливості корпоративного фінансового менеджменту та дають бізнес-структурам доступ до глобальних фондових ринків, забезпечуючи високий рівень конфіденційності для фінансових операцій.

З іншого боку, офшорні юрисдикції, що спеціалізуються на фінансовому обслуговуванні нерезидентів за умов низького або нульового оподаткування, стають центрами тіньової економіки, сприяючи легальному та нелегальному ухиленню від оподаткування та відмиванню кримінально нажитих капіталів. Ці офшорні центри стають популярними серед корумпованих урядовців, політиків та бізнесменів, які намагаються уникнути оподаткування в країні походження свого капіталу. Наприклад, близько 0,1% електронних переказів у США становлять "брудні" гроші, а щоденно до світового обігу надходить понад 1 мільярд доларів США кримінальних капіталів, із яких значна частина надходить у офшорні фінансові центри.

Ця практика негативно впливає на національні бюджети багатьох країн, особливо тих, де значну роль відіграє прибутковий податок корпорацій. Наприклад, недоотримана країнами, що розвиваються, сума корпоративного прибуткового податку через трансфертне ціноутворення та фіктивні рахунки-фактури оцінюється на 157 мільярдів доларів США за рік.

Українська СФМ з'явилася в середині 90-х років минулого століття, коли незалежна держава почала співпрацювати зі світовими фінансовими інститутами та організаціями. Проте навіть за наявності значної кількості ухвалених юридичних актів та діяльності світових організацій у сфері боротьби з організованою злочинністю у сегменті AML/CFT, не існує єдиної універсальної системи. У зв'язку з цим кожна держава створює власні системи фінансового моніторингу, хоча вони враховують рекомендації міжнародних організацій.

Формування національних систем фінансового моніторингу має свої позитивні сторони, оскільки вони враховують особливості нормативно-правового регулювання економіки кожної країни. Проте законодавство різних країн може тлумачити кримінальні злочини у сфері фінансів по-різному, що може вплинути на ефективність боротьби з організованою злочинністю.

У науковій літературі фінансовий моніторинг тлумачиться як засіб контролю й ефективної боротьби зі злочинною фінансовою діяльністю. Зокрема, розроблена Національна система оцінки ризиків, яка спрямована на виявлення загроз у системі запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, а також на формування стратегії управління ризиками.

Один з основних органів, що активно бореться із протидією легалізації (відмивання) доходів є моніторинговий орган MONEYVAL, який входить до складу Комітету експертів Ради Європи з взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, об'єднує 35 держав-членів і територій. Він здійснює моніторинг відповідності міжнародних стандартів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, розроблених Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Комітет експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, як асоційований член FATF, забезпечує міцний авторитет серед міжнародних організацій, що працюють у даній сфері.

Механізм оцінки Комітету ґрунтується на взаємному тиску держав-членів і територій, що спонукає їх до удосконалення законодавства, інституцій та оперативних практик у цій сфері. Звіти з оцінки MONEYVAL широко використовуються міжнародними та національними структурами, органами влади, а також фінансовими та нефінансовими установами для формулювання політики в цьому напрямі.

Зусилля MONEYVAL за період 2020-2022 років, включаючи реформи в ресурсному забезпеченні та застосування інноваційних методів оцінювання під час пандемії COVID-19, призвели до значного підвищення міжнародного статусу організації та покращення її внутрішньої ефективності. MONEYVAL продовжує розвивати свою стратегію, використовуючи звіти та аналізи для підготовки нових напрямів діяльності.

Поміж значних втрат доходів державних бюджетів країн від недоотриманих корпоративних податків, слід відзначити загальне відхилення

умов ринку та фіскальних умов для бізнесу на користь агресивних податкових стратегій, збільшення обсягів корпоративного боргу, відтік капіталу з економіки, і посилення нерівностей у географічному розподілі прямих іноземних інвестицій та розміщенні нематеріальних активів.

Ключова проблема полягає в методологічних та методичних підходах до міжнародного оподаткування корпоративних прибутків багатонаціональних підприємств. Нинішня система базується на застарілих підходах, коли не існувало масштабних багатонаціональних підприємств у їхньому сучасному форматі. Існуючі національні системи оподаткування корпоративних прибутків ґрунтуються на розрахунку оподатковуваного доходу відповідно до країни реєстрації компаній, і враховують фактори місця проживання чи громадянства, де ведеться бізнес і генеруються корпоративні доходи. Тим не менш, сучасні багатонаціональні підприємства діють як мережа незалежних юридичних осіб з незалежними балансами та рахунками, що робить можливим ефективне використання їх активів для отримання доходів у різних країнах та уникнення податкових зобов'язань. Це відбувається завдяки простим технологіям співпраці компаній з посередницькими структурами або створенню незалежних бізнесових організацій у ланцюгу міжнародної діяльності.

У контексті офшоризації варто зазначити, що перші спроби країн регулювати цю проблему здійснювалися ще у 1990-х роках, але масштабні заходи сталися після світової економічної кризи 2007-2010 років. Криза виявила недоліки національних систем регулювання корпоративних податкових практик і показала їхню вразливість. У цей час Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) вперше у світовій історії

створила "чорний список" офшорних юрисдикцій, які не співпрацювали у міжнародному обміні податковою інформацією.

Сьогодні у світовій практиці виділяють три рівні контролю за офшорними операціями: національний, регіональний та міжнародний. Вони відрізняються за переліком регулюючих органів, їх повноваженнями та інструментами боротьби з податковим шахрайством. Такий підхід свідчить про політизацію проблеми офшоризації і перехід від національного до глобального рівня у контролі за цим явищем. Це означає, що всі держави та міжнародні організації стають активними учасниками боротьби з несправедливою податковою практикою та фінансовими злочинами, спрямовуючи свої зусилля на зміцнення економічної безпеки і протидію тероризму.

На міжнародному рівні ключовими інститутами, які регулюють офшорні операції, є ОЕСР, Міжнародна група з протидії відмиванню "брудних" грошей (FATF), Міжнародний валютний фонд та Рада фінансової стабільності (FSB). Ці організації використовують різноманітний регуляторний інструментарій для боротьби з офшоризацією, зокрема: підвищення транспарентності офшорного бізнесу; обов'язкове розкриття інформації про власників офшорних компаній; підтримка міждержавного співробітництва у сфері оподаткування корпоративного сектору та обміну податковою інформацією та протидія відмиванню нелегальних доходів і фінансуванню тероризму.

Особливо важливою є роль ОЕСР у контролі за офшорними операціями. Зокрема, ОЕСР використовує термін "несумлінна податкова конкуренція" для опису процесів переливання податкових ресурсів до офшорних юрисдикцій,

що завдає значної шкоди національним економічним інтересам країн-лідерів. ОЕСР також розробляє стандарти для оподаткування багатонаціональних підприємств і сприяє міждержавному обміну податковою інформацією.

Проект BEPS, розроблений ОЕСР, представляє собою "Дорожню карту" для національних урядів у питаннях оподаткування прибутку багатонаціональних підприємств та забезпечення транспарентності процесу оподаткування.

У міжнародному моніторингу офшорних операцій важливе значення має Стандарт автоматичного обміну фінансовою та податковою інформацією між країнами, розроблений ОЕСР. Цей стандарт дозволяє національним податковим органам відслідковувати динаміку офшорних активів платників податків в реальному часі.

Хоча є певні виклики у реалізації стандарту обміну інформацією, це все ж спонукає держави до повного розкриття інформації про офшорні трансакції. Загалом, ці заходи сприяли збільшенню податкових надходжень держав-членів ОЕСР та Великої двадцятки на 95 млрд євро. [32]

Хоча ОЕСР не має директивного впливу на національні політики у сфері протидії несумлінній податковій практиці, її рекомендації спрямовані на усунення недоліків і вузьких місць в національних податкових і валютних системах, що дозволяє офшорним компаніям функціонувати без значної шкоди для країн, в яких вони діють.

Міжнародна група з протидії відмиванню "брудних" грошей (FATF) зосереджена на боротьбі з нелегальними фінансовими операціями та фінансуванням тероризму, а також на підвищенні транспарентності діяльності

офшорних юрисдикцій. FATF розробляє конкретні рекомендації та моніторить виконання національними урядами 34 держав-учасниць. На основі цих рекомендацій країни вдосконалюють своє законодавство та фінансові системи.

У 1990 році FATF вперше розробила 40 рекомендацій, спрямованих на удосконалення національних законодавчих та фінансових систем для боротьби з відмиванням коштів. Пізніше цей перелік був оновлений та модернізований і зараз складається з "40+9 рекомендацій". Ці рекомендації надають основу для внутрішнього моніторингу офшорних операцій національних суб'єктів господарювання та сприяють у конвергенції національного законодавства з вимогами FATF.

ФАТФ рекомендації є обов'язковими для всіх держав-членів ООН і стали загальним міжнародним стандартом у боротьбі з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Вони також використовуються як методологічна основа для оцінки ефективності національного законодавства Міжнародним валютним фондом. Завдяки розвитку регіональних мереж за зразком ФАТФ, здійснюється важлива функція аналітичного моніторингу ситуації в країнах, що активно використовуються міжнародною злочинністю для відмивання злочинних доходів.

У Європейському Союзі регулювання офшорних операцій має найбільш кристалізовані форми. ЄС досяг високого рівня економічної конвергенції між державами-членами і гармонізував законодавство щодо боротьби з несумлінною податковою практикою і податковим шахрайством. Для країн ЄС, що мають офшорні зв'язки з "білими" юрисдикціями, проблема деофшоризації регіональної економіки менш гостра, але ключовим питанням є запобігання відтоку приватного капіталу через офшори, що може негативно

вплинути на європейський економічний простір і призвести до втрати контролю за рухом грошових активів.

У цьому контексті країни ЄС імплементують автоматичний обмін інформацією у рамках ініціативи BEPS і впроваджують внутрішньорегіональні процедури і механізми для боротьби з податковим шахрайством і несумлінною податковою практикою. Наприклад, у 2012 році Єврокомісія прийняла план дій, який включає заходи з міждержавного обміну податковою інформацією і забезпечення транспарентності. Зокрема, з 2015 року, в рамках Директиви 2015/849/ЄС, створено загальноєвропейський реєстр бенефіціарного володіння з обов'язковою публічною доступністю і суворими штрафними санкціями за недотримання законодавчих вимог.

Тому Україна має відповідати Європейським та міжнародним стандартам задля підтримки чистої фінансової екосистеми та макроекономічної стабілізації.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ОФШОРНИХ СИСТЕМ ЗАДЛЯ НЕГАЦІЇ РИЗИКІВ.

2.1. Найроповсюдженіші офшорні моделі світу.

Сучасна фінансово-господарська діяльність багатонаціональних підприємств відзначається колосальними масштабами та різноманітністю форм, що є результатом процесів концентрації капіталу і виробництва на міжнародному рівні. У першій чверті ХХІ століття ці процеси виявилися яскравими, вираженими у формі глобальної монополізації, яка визначає ключові напрямки розвитку виробничих, комерційних, науково-дослідних, інноваційних і фінансових мереж, утворюючи основні пропорції на глобальному ринку.

Ці мегатенденції призвели до посилення ринкової влади багатонаціональних корпорацій та зростання впливу механізмів олігополістичної конкуренції, що в свою чергу визначає структуру світової економічної системи та перебудову її інституційно-регуляторного середовища. Це проявляється у зростанні капіталізації багатонаціональних корпорацій, диверсифікації їх діяльності, реалізації значних інвестиційних та інноваційних проектів, активізації процесів злиття та поглинань, а також акумуляції великих капіталовкладень у матеріальні та фінансові ресурси. Також важливим аспектом є нагромадження великих пулів інтелектуального капіталу та науково-технічних кадрів.

Протягом періоду з 1990 по 2019 роки глобальний вартісний обсяг вхідних та вихідних потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ)

багатонаціональних підприємств (БНП) значно збільшився. Вхідні потоки зросли з 205 мільярдів до 1540 мільярдів доларів США, а вихідні — з 244 мільярдів до 1314 мільярдів. За цей період нагромаджена вартість вхідних ПП зросла з 2,2 до 36,5 трильйонів, а вихідних — з 2,3 до 34,6 трильйонів відповідно.

Ця стрімка динаміка також характерна для показника загального продажу зарубіжних філій БНП, який збільшився з 6,9 до 31,3 трильйонів доларів США, а також для виробленої ними доданої вартості (з 1,3 до 8 трильйонів), загальної вартості їх активів (з 6 до 112,1 трильйонів) та загальної зайнятості (з 27,7 до 82,4 мільйонів осіб відповідно). [37, с. 22]

У період активної глобалізації економіки і наростаючої концентрації капіталу у руках багатонаціональних підприємств виникає потреба у використанні різноманітних стратегій, включаючи офшорні практики. Сучасні компанії використовують як внутрішній, так і зовнішній офшоринг, які різняться за характером передачі функцій та кількістю використовуваних юрисдикцій.

Внутрішній офшоринг передбачає створення багатонаціональними підприємствами філій та підрозділів у зарубіжних офшорних юрисдикціях. Це дозволяє зберігати конфіденційність інформації, забезпечувати контроль за виробничим процесом та отримувати конкурентні переваги.

Один з типів внутрішнього офшорингу — податкова інверсія, коли компанії використовують стратегії податкового планування для переміщення прибутку в країни з низькими ставками оподаткування. Для цього вони можуть скористатися послугами офшорних фінансових центрів, які

забезпечують низькі податкові ставки та легке регулювання транскордонних операцій

Наприклад, за результатами дослідження ОЕСР, багатонаціональні компанії щорічно уникають сплати від 100 до 240 мільярдів доларів США податку на прибуток шляхом розмивання податкової бази і переміщення прибутку. Це становить від 4 до 10% загальних обсягів сплаченого корпоративного прибуткового податку. Також щорічно близько 420 мільярдів доларів США прибутків багатонаціональних підприємств переміщуються до 79 офшорних юрисдикцій. У той же час, податок на прибуток корпорацій становить у середньому лише 3% глобального валового внутрішнього продукту. [38, с. 1049]

Ці дані свідчать про значний вплив офшорного бізнесу на глобальну економіку та підкреслюють важливість механізмів регулювання цих процесів для забезпечення справедливого оподаткування та уникнення податкових ухибок.

Щоб реалізувати свої стратегії податкового планування, багатонаціональні підприємства (БНП) активно будують складні мережеві структури з материнськими та дочірніми компаніями. Ці структури не лише дозволяють здійснювати міжнародні операції, а й ефективно структурувати корпоративну власність.

При прийнятті рішень про інвестування корпоративного капіталу за кордоном, БНП приділяють велику увагу податковим системам приймаючих країн. Окрім економічних показників, таких як наявність ринку, попиту та кваліфікованих кадрів, важливою є також податкова політика цих країн

Подібні приклади, як HSBC, Anheuser-Busch InBev та Google, ілюструють велику складність організаційних структур багатонаціональних компаній і їх стратегій податкового планування.

Наприклад, британський комерційний банк HSBC має 828 підрозділів у 71 країні, що свідчить про широкий географічний охоплення його діяльності. Тим часом, Anheuser-Busch InBev, найбільша пивоварна корпорація у світі, має принаймні 680 підрозділів у 60 країнах. Ці дані підкреслюють глобальний масштаб діяльності таких компаній

У той же час, компанія Google у період з 2007 по 2009 рік перемістила 12,5 мільярда доларів США прибутку, отриманого за межами Сполучених Штатів Америки, на Бермуди через свої дочірні компанії у Нідерландах. Це дозволило компанії сплатити ефективну податкову ставку всього 2,4% від загального прибутку від усіх здійснених операцій. Такі дії підкреслюють важливість податкового планування для компаній у міжнародному бізнесі. [39, с. 2].

За оцінками, до кінця 2017 року деякі з найприбутковіших американських компаній, включно з Apple, найбільшою за ринковою капіталізацією, вивели в офшори понад \$1 трлн, використовуючи «подвійну ірландську юрисдикцію» для розміщення мільярдів у «компаніях-привидах». Такі компанії, як Google, Cisco, Pfizer, Merck, Coca-Cola і Facebook, уникали сплати 35% корпоративного податку в США, який був знижений Дональдом Трампом. [40]

Ще одна популярна схема, що використовується БНП - переказування багатонаціональними підприємствами в офшорні юрисдикції боргів (англ. – International Debt Shifting). Процес впровадження корпоративних офшорних

операцій включає маніпуляції з внутрішньофірмовим кредитуванням. Ці маніпуляції полягають у тому, що багатонаціональні підприємства (БНП) беруть надмірні кредити у країнах з високими податковими ставками та використовують ці гроші для фінансування своїх підрозділів у країнах з низькими податковими ставками. Це дозволяє змінити структурні параметри корпоративного боргу таким чином, щоб значно знизити загальний податковий тиск на всю групу підприємств без ризику банкрутства чи впливу на їх загальну боргову ситуацію. Цей метод, який називають "тонкою капіталізацією", є ключовою складовою трансфертного ціноутворення. Дослідження показують, що існує сильна зв'язок між рівнем податкових ставок у країнах, де розташовані підрозділи БНП, та рівнем їх корпоративних заборгованостей. Наприклад, середнє відношення внутрішньофірмових боргів до вартості активів становить 0,24, що означає, що податкова еластичність цього процесу становить у середньому 0,5. [5, с. 110-111].

Ще одним інструментом внутрішнього офшорингу багатонаціональних підприємств (БНП) є податкові відстрочки, які стосуються платежів, отриманих від інвестиційних прибутків у формі процентів, дивідендів або приросту капіталу. Ці прибутки нагромаджуються без оподаткування до того моменту, поки інвестор не вирішить репатріювати їх за кордон. Цей підхід базується на загальній міжнародній практиці оподаткування прибутків БНП, згідно з якою оподаткування закордонних прибутків відбувається лише після їх повернення в країну походження. Важливо зазначити, що застосування корпоративної облікової політики дозволяє БНП здійснювати перенесення трансакційних витрат на поточний звітний період, що знижує вартість оподатковуваного прибутку.

Ще одним методом внутрішнього корпоративного офшорингу є корпоративні інверсії, що базуються на зміні місцезнаходження штаб-квартир багатонаціональних підприємств (БНП). Ці інверсії дозволяють перетворити компанію на іноземну, що звільняє її від обов'язку сплати податків на прибуток, який, на думку компанії, був зароблений за межами країни. Внаслідок цього корпоративні інверсії, зазвичай, пов'язані зі значним нагромадженням податкових зобов'язань у багатонаціональних підприємств, дозволяючи їм ефективно уникати сплати податків на репатріацію капіталу шляхом так званого "поділу прибутків". Суть цієї маніпуляції полягає в штучному створенні заборгованості корпорації перед її іноземними партнерами, при цьому процентні платежі за борговими зобов'язаннями автоматично віднімаються від декларованого прибутку, звужуючи податкову базу та зменшуючи суму прибуткового податку, яку необхідно сплатити.

Наприклад, компанія Apple в останнє десятиліття вдало використовувала міжнародні відмінності у національних податкових системах країн, де розташовані її структурні підрозділи, для реалізації своїх корпоративних інтересів. Компанія заснувала свою офшорну компанію Apple Operations International, яка, хоч і була зареєстрована в Ірландії, не мала податкового резидентства ні в цій країні, ні в будь-якій іншій державі світу. Оскільки Ірландія для визначення місця податкового резидентства застосовує принцип управління та контролю (на відміну від США, де місце реєстрації компанії визначає податкове резидентство), компанія Apple Operations International не сплачує жодного прибуткового податку у жодній країні світу. [42]

Найбільш відомою податковою офшорною схемою, є "Подвійний ірландський" (англ. – Double Irish) з його інструментальною модифікацією у

"Подвійний ірландський з голландським сендвічем" (англ. – Double Irish with a Dutch sandwich), що інтегрує кілька механізмів податкової оптимізації.

В основі схеми лежить реєстрація декількох компаній, що вільно конвертуватимуть свої активи в грошові кошти, що будуть перерозподілені між компаніями. Для початку реєструється компанія на Бермудських островах і продається інтелектуальна власність основного бізнесу. Після чого ця компанія відкриває дочірню фірму в Ірландії та одну непов'язану сторону теж в Ірландії задля неможливості відслідкування зв'язку, яка виставлятиме рахунки за фіктивні «послуги», що насправді використовуватиметься для надання ліцензії на її інтелектуальні права Голландській фірмі, що субліцензуватиме права до першої дочірньої компанії, після чого кошти у вигляді роялті дійдуть до офшорної зони, звільнюючись від оподаткування.

Дана схема була розроблена задля максимального зменшення «слідів», що можуть привести до головної компанії, при тому зменшуючи оподаткування до несуттєвих сум, збільшуючи ліквідність корпорацій, що можуть використовувати подальші схеми для набуття конкурентних переваг.

Яскравим представником даної стратегії є компанія Google. Вибір Google – Бермуди, що дозволив їм перемістити кошти у сумі 23 мільярди доларів лише за 2017 рік у офшори, як повідомляє Reuters. Такі ж схеми використовували і Apple, Facebook, Microsoft. Останній раз Google вивела таким чином 75 мільярдів доларів, зафіксовано за інформацією The Irish Times. У 2020 році використання такої схеми було офіційно заборонено змінами в законодавстві США та Ірландії, на що вплинув ОЕСР з роботою щодо BEPS (розмивання оподаткованої бази й виведенням прибутку з-під оподаткування). Варто підкреслити, що вигідна податкова інверсія переважно

сприяє багатонаціональним підприємствам, оскільки малий і середній бізнес має обмежені можливості використовувати такі стратегії через постійний тиск податкових ставок у своїх державах, що часто становлять 25-35%. Такий тиск призводить до того, що багатонаціональні корпорації лише посилюють своє домінування на ринку і генерують більше капіталу, закріплюючи принципи олігополістичної конкуренції.

Зокрема, компанія "Apple Ireland", що є частиною американського технічного гіганта, продає iPhone іншій компанії-оператору, яка, у свою чергу, продає продукт кінцевому споживачеві. При цьому голландська філія накопичує прибуток від продажу та повертає його ірландській компанії через завищені ліцензійні внески. Цей процес дозволяє компанії Apple декларувати мінімальні прибутки у Нідерландах, де ставка податку на прибуток становить 25%, порівняно зі ставкою прибуткового оподаткування у США на рівні 39%.

За даними Duke's Undergraduate Law Magazine, тільки Google та Apple змогли зменшити свої податкові витрати на 20 мільярдів доларів лише в 2015 році. [43]

2.2. Використання зовнішніх офшорних елементів у моделях ТНК

У сучасних корпоративних бізнес-моделях зовнішній офшоринг реалізується через відкриття окремих незалежних компаній на території офшорних юрисдикцій. Цей процес полягає в розподілі різних бізнес-функцій, таких як виробничі, торговельно-збутові, маркетингово-логістичні та фінансові функції, між різними підприємницькими структурами. Після цього функції синхронізуються на основі угод про партнерство.

Внутрішньокорпоративний офшоринг передбачає злиття споріднених видів фінансово-господарської діяльності багатонаціональних підприємств або фрагментованих виробничих, торговельно-збутових, маркетингово-логістичних або фінансових функцій в межах однієї компанії. Це використовується, зокрема, у фінансово-господарській діяльності багатонаціональних підприємств для збереження конфіденційності інформації під час виробництва товарів і послуг, забезпечення строгого контролю над різними видами виробничої діяльності та здійснення компаніями максимального використання конкурентних переваг власника капіталу.

Проте, навіть з диверсифікованою системою легального збільшення конкурентних переваг, компанії часто використовують додаткові практики, що дозволяють їм ухилятися від податків, приховувати доходи та відмивати кошти.

Кількість реєстрацій офшорних компаній щорічно зростає, а точної статистики щодо компаній, що користуються даними послугами немає. Лише в Кайманових островах за даними Economics and Statistics Office – офіційного державного порталу, станом на 2021 рік на Кайманових Островах зареєстровано близько 117 тисяч офшорних компаній.

Отже, зовнішній офшоринг у багатонаціональних підприємств передбачає зосередження ресурсів компаній на ключових виробничих факторах і бізнес-процесах, перекладаючи другорядні або високоспеціалізовані бізнес-процеси на дочірні або зовнішні структури. У цьому контексті важливо зазначити, що передача послуг або видів діяльності у зовнішній офшоринг зазвичай потребує від підприємства їх легкої

"відпочкування" від усіх інших видів економічних операцій, а також спрощеної стандартизації та глобальної універсалізації.

Схем уникнення є доволі багато, основними з яких є:

Експорт до офшорів за заниженими цінами, що дозволить залишати частину цих грошей. Цей метод, хоча і стабільний, проте не найбільш універсальний, оскільки потрібен саме експорт, що несе за собою додаткові ускладнення та витрати.

Способи надання послуг чи «псевдонадання», за якими гроші за послугу переводяться до офшору чи навпаки, проте сама послуга може бути лише формальною. Це і стабільна система та в той же час більш універсальна, оскільки послуги не потребують фізичного продукту та послугами може бути велика кількість навичок та спеціалізацій. Також яким чином оцінити важливість послуги на загальноприйнятому рівні? Це дає можливість для «виконання послуг», що не потребують ні часу ні сил, передаючи гроші у офшор чи з нього.

Взяття позик у офшорної компанії та кредити і втручання держави для погашення зовнішніх зобов'язань хоч і дуже приваблива система, проте дуже ризикова. Для цього компанія має бути впливовою на економіку всієї країни для втручання держави. Також це є прямою махінацією з використання коштів держави, що послужить конкретній компанії.

Таким чином, ТНК мають можливість географічно диверсифікувати своє виробництво задля використання максимальних переваг кожної з локацій, що включають: дешеву кваліфіковану робочу силу, можливість зменшення

рівня оподаткування, оптимальне використання часових поясів та часу основної компанії задля максимізації швидкості процесу.

При описі екстерналізації бізнес-функцій у багатонаціональних підприємствах, варто відзначити, що цей процес полягає у поєднанні ключових компетенцій різних підприємницьких структур за допомогою механізмів партнерства.

У найближчій перспективі популярність офшорингу може зменшитись через помітне уповільнення розвитку глобального ринку аутсорсингу, зростання ризиків ведення виробничої та фінансової діяльності в країнах з економіками, що тільки формуються, а також недостатній захист прав інтелектуальної власності.

Міжнародний досвід підтверджує, що в галузевому вимірі найбільш придатними для зовнішнього офшорингу є як традиційні сектори економіки (зокрема, інформаційні технології, бухгалтерський облік, фінансова звітність, управління персоналом, комерційна та юридична документація, колл-центри, підготовка документів для податкових органів тощо), так і операції з досліджень і розробок (R&D), створення нових продуктів, маркетингові дослідження ринку, навчання персоналу новим професійним навичкам тощо. При цьому економічна стратегія і логіка розвитку зовнішнього офшорингу передбачають певну послідовність етапів - від його використання як ключового інструменту для збільшення ринкової капіталізації компаній і оптимізації трансакційних витрат за рахунок залучення недорогої робочої сили, до передачі стороннім партнерам окремих аспектів бізнес-процесів та використання офшорних операцій поруч з усіма іншими бізнес-процесами компаній для забезпечення додаткової вартості. [5, с. 127]

Важливо відзначити, що офшорні компанії можуть здійснювати різні види зовнішньоекономічних операцій, а також використовувати механізми податкової оптимізації та облікової діяльності через економічних агентів-нерезидентів. Вони можуть виступати як покупці при експорті товарів і послуг, постачальники при імпорتنих поставках, учасники міжнародних товарообмінних операцій, посередники і незалежні агенти, підрядники, власники, продавці і ліцензіати об'єктів інтелектуальної власності, лізингодавці нерухомості та обладнання тощо. [33 с.56]

На сьогоднішній день зовнішній офшоринг бізнесу передбачає активне транснаціональних компаній для здійснення інвестиційних та емісійних операцій. Насамперед, мова йде про випуск корпоративних акцій та облігацій в офшорних фінансових центрах корпоративних пайових і облігаційних інструментів, що надає їм глобального статусу та перетворює їх на універсальні фінансові активи, здатні торгуватися на світових ринках. торгуватися на провідних світових фондових біржах.

Іншими словами використання компаніями офшорних центрів відкриває для них усі можливі канали долучитися до глобальної інвестиційної, євровалютної, єврооблігаційної та євробанківської систем. Водночас, це призводить до глобальної модифікації самих офшорних центрів у бік перетворення їх на локальні точки акумуляції глобального капіталу, представленого в усій його диверсифікованості та багатоінструментальності. диверсифікованій, мультиінструментальній структурі.

Це підтверджується даними, наведеними на рис. 2.1, з яких видно, що в найбільших світових офшорних центрах (таких як Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Швейцарія, Бермудські, Британські Кайманові острови,

Британські Віргінські острови, Багамські острови) нині представлені майже всі інструменти світового фінансового ринку – прямих іноземних інвестицій до інструментів портфельного іноземного інвестування та офшорного банкінгу. [5 с.141]

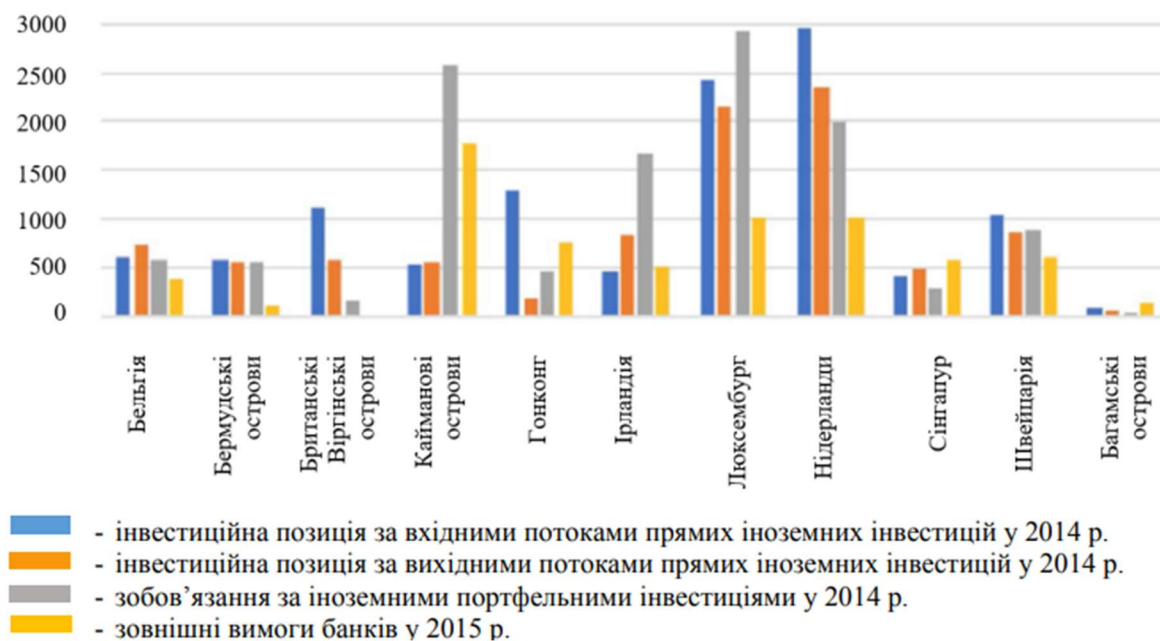

Рисунок 2.1. Основні види нагромадженого фінансового капіталу у провідних офшорних центрах, млрд дол. США [5, с. 141]

Тим часом, їхній інструментальний розподіл показує домінуючу міжнародну спеціалізацію кожного центру: в той час як Ірландія є переважно юрисдикцією для реєстрації корпоративних штаб-квартир, Нідерланди спеціалізуються на офшорному обслуговуванні холдингових компаній і глобальних операцій американські ТНК. Водночас, використання корпоративним сектором офшорної спеціалізації Ірландії та Нідерландів формує механізми корпоративного механізми корпоративного податкового планування, такі як «подвійна ірландська» або її модифікація «подвійна

ірландська або його модифікація «подвійний ірландський з голландським сендвічем».

У зовнішньоторговельних операціях можуть бути використані посередники-незалежні агенти, при цьому оподатковуваним прибутком офшорних компаній будуть вважатись лише отримані комісійні винагороди, а основна частина прибутку залишатиметься в офшорних центрах. Крім того, коли національні компанії використовують офшорні компанії як підрядників у сферах науково-дослідних розробок або надання різноманітних послуг, таких як маркетингові, юридичні, інформаційні, консультаційні та аудиторські, фінансові кошти можуть бути переведені безпосередньо в офшорні юрисдикції. В такому разі, сукупні витрати на надання цих послуг вважаються собівартістю, що зменшує прибутковий податок на території національних держав.

Важливо відзначити, що дохід від використання об'єктів інтелектуальної власності, такий як роялті, нерідко накопичується в офшорних юрисдикціях, що призводить до значного зменшення податкових виплат компаній за умови існування угод про уникнення подвійного оподаткування. Країни, такі як Ірландія, Люксембург, Маврикій, Мадейра і Кіпр, вважаються традиційно "зручними" для створення компаній, що мають права на інтелектуальну власність. Компанії в цих країнах використовують переваги відсутності оподаткування платежів за використання об'єктів інтелектуальної власності та включення роялті до податкової бази. Важливу роль в цьому відіграють угоди про уникнення подвійного оподаткування. Ці процеси особливо активно розвиваються в галузях організації контактних центрів, аналітичних та інженерних послуг, наукових досліджень.

За спостереженням, українські компанії в більшості використовують офшорні компанії для приховування або виведення прибутків в регіони з меншим рівнем оподаткування. За даними Kroll, під час судового аудиту АКБ «ПриватБанк», до націоналізації Банку відбувалися масштабні та скоординовані шахрайські дії, що призвели до збитків, щонайменше, на суму 5,5 мільярдів доларів для держави.

Механізми, використані для маскуванню джерел і реального призначення кредитів, мають ознаки скоординованої схеми відмивання грошей. Великий обсяг операцій та їх швидкість (здійснення в кілька хвилин між операціями), відсутність обґрунтованого економічного зв'язку між особою, яка погашає кредит, та початковим позичальником, а також широке використання офшорних компаній спеціального призначення (SPV), свідчать про спроби приховати справжнє призначення коштів від регуляторів та інших зацікавлених сторін. [44]

За даними Tax Justice Network, Україна втрачає приблизно 459 мільйонів доларів США щороку в податкових гаванях, що еквівалентно 1,3% від податкового доходу країни. В той же час, за оцінками, це приблизно 10% від всього бюджету МОЗ [45].

Проблема офшоризації в Україні справді є дуже гострою, враховуючи великі втрати податкових надходжень до бюджету через бізнес-офшоринг резидентів. За даними Державної фіскальної служби України, велика частина великих експортерів у 2017 році здійснювали операції через посередників у низькоподаткових юрисдикціях, таких як Нідерланди, Кіпр, Швейцарія та Люксембург. Частка експортних непрямих контрактів становила понад 76%, що свідчить про високий рівень використання офшорних механізмів.

Також значною є частка податкових гаваней у round tripping – інвестуванні, коли кошти резидентів направляються за кордон та потім повертаються в країну у вигляді прямих іноземних інвестицій. За даними Національного банку України, у 2017 році надходження прямих іноземних інвестицій, де кінцевим контролюючим інвестором був резидент, склали 270 мільйонів доларів США, що становило 10,4% від усіх прямих іноземних інвестицій в Україну. Найбільші обсяги round tripping-операцій здійснювалися через Австрію, Кіпр, Нідерланди та Швейцарію

Отже, велика частина коштів повертається до України у формі прямих іноземних інвестицій, нібито від іноземних компаній, проте насправді бенефіціарами є українські резиденти, які повертають кошти з офшорних зон [46].

Так, використання країн-офшорів, таких як Нідерланди, Кіпр, Швейцарія та Люксембург, має кілька переваг для українських компаній. По-перше, ці країни вважаються низькоподатковими, що робить їх привабливими для податкової оптимізації. По-друге, вони мають укладені конвенції та угоди про уникнення подвійного оподаткування, що є ключовим для офшорів України.

Наприклад, на Кіпрі діє нульова ставка на виведені дивіденди, роялті і проценти, що робить його привабливим для податкової оптимізації. Крім того, Кіпр також відомий своїм високим рівнем захисту прав власності, оскільки там діє англійське право. За даними різних незалежних експертів, близько 90% всіх грошей в офшорах осіли саме на Кіпрі.

Ці фактори роблять країни-офшори, зокрема Кіпр, дуже привабливими для українських компаній, які прагнуть мінімізувати податкові витрати та

забезпечити захист своїх активів. За даними різних незалежних експертів, близько 90% всіх грошей в офшорах осіли саме на Кіпрі.

2.3. Зменшення тінізації Української економіки за допомогою створення ефективної системи контролю за підозрілими офшорними операціями.

Україна, подібно до інших країн, також має значні втрати податкових надходжень через бізнес-офшоринг своїх резидентів. Щоб розробити стратегію деофшоризації українського бізнесу, спочатку розглянемо особливості офшоризації та міжнародний досвід боротьби з офшорами.

Дані, надані Міжнародним консорціумом журналістів-розслідувачів (ICIJ), свідчать про те, що Україна має дуже малу пряму причетність до всесвітньої мережі офшорів - лише 0,23% вузлів. Однак, хоча Україна не є провідником у світі за використанням офшорних структур, проблема офшоризації існує і має великий масштаб в межах країни.

Також, значна частина грошей з України виводиться в офшорні зони через такі країни, як Нідерланди, Кіпр, Швейцарія та Люксембург. Ці країни мають низькі податкові ставки та укладені угоди про уникнення подвійного оподаткування, що робить їх привабливими для українських компаній. Велика частина цих коштів потім повертається до України у формі прямих іноземних інвестицій, що викликає питання про реальних бенефіціарів.

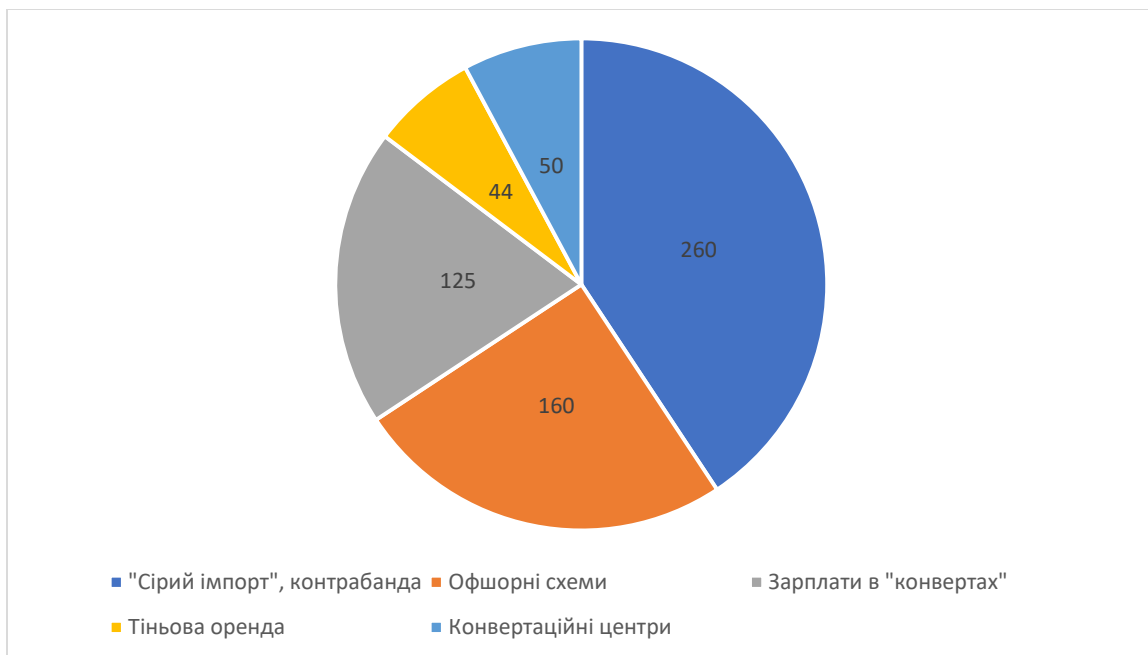

Рисунок 2.2. - Приблизні обсяги основних інструментів уникнення оподаткування в Україні, млрд. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [49]

Як можемо бачити на рисунку 2.2., Офшорні схеми в Україні займають друге місце серед методів уникнення оподаткування. Найбільші втрати податкових надходжень держава зазнає через інші канали, такі як контрабанда. Щорічні обсяги офшорних операцій становлять значну суму, що призводить до приблизно 22-36 мільярдів гривень втрат бюджету України. [49 с.1]

Можливості виведення прибутків за межі України є досить широкими, але враховуючи високі витрати на обслуговування таких схем уникнення оподаткування (від 30–50 тис. дол. США на рік), вони доступні переважно великим українським компаніям і багатим особам. Використання "офшорних конструкцій" залишається популярним засобом, який дозволяє уникнути оподаткування в країні, знизити ризики рейдерства і спростити судовий захист

майнових інтересів, а також вивести за кордон фінансові результати політичної корупції.

Останнім часом український рівень офшоризації зменшився, оскільки було ухвалено низку законів, які одночасно збільшили прозорість резидентів у офшорних юрисдикціях. Зокрема, вимагалось розкриття кінцевих бенефіціарів фізичних осіб та юридичних осіб-нерезидентів, які не могли обґрунтувати економічну сутність свого реєстрування у державах реєстрації. Надзвичайно важливим є також приєднання до міжнародних угод і ініціатив, таких як antiBEPS та договори FATCA, які раніше були більш формальними, але тепер набувають реального значення.

Реалізація цього плану на законодавчому рівні сталася у 2020 році через прийняття Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України", який спрямований на удосконалення адміністрування податків та усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві. Цей закон містить положення про регулювання таких аспектів, як трансфертні ціни та звітність, що забезпечує більшу прозорість і складніший механізм уникнення податків та контролю над транзакціями з нерезидентами. Також передбачено розкриття інформації про контрольовані іноземні компанії та управління нерозподіленим корпоративним прибутком, що накопичується в офшорних центрах. На сьогодні Україна вже виконала більшість з 15 кроків BEPS, що свідчить про початок процесу ускладнення бізнесу в офшорах та зменшення їхньої привабливості. Також варто відзначити зміцнення позицій України на міжнародній арені, зокрема у сфері економічних операцій, завдяки активній участі в заходах з покращення умов для бізнесу, забезпеченню прозорості та боротьбі з унікальними податковими схемами, які призводять до втрат до державного бюджету.

У 2017 році у США була прийнята реформа, яка суттєво знизила податок на прибуток юридичних осіб з 35% до 21%, а також оподаткування коштів, що повертаються від діяльності компаній за кордоном: для готівкових коштів - до 15,5%, а для безготівкових - до 8% (порівняно з 35%). Це заохочує підприємців в США зосереджувати увагу на внутрішньому виробництві та торгівлі, що робить класичний вид виробництва більш привабливим. Хоча ці заходи не ускладнюють доступ до офшорів, вони зменшують їхню привабливість. Експерти вважають, що ці заходи лише тимчасово відкладають проблему на майбутнє, і справжнім вирішенням є жорстке придушення бізнес-офшорингу шляхом забезпечення максимальної прозорості та встановлення бар'єрів для офшорних операцій. Також важливим є укладення угоди з США щодо боротьби з офшорами, яка передбачає обмін податковою інформацією про активи, які громадяни України приховують за кордоном, та розширення інструментарію для отримання інформації державними службами.

Таблиця 2.1

**Відношення ВВП до надходжень від податку на прибуток України
за 2018-2023 роки**

Рік	ВВП, млрд грн	Надходження від податку на прибуток підприємств, млрд грн	Відношення надходжень від податку на прибуток до ВВП, %
2023	5 526,6	246,6	4,46%
2022	4 227,0	268,0	6,34%
2021	4 845,0	207,6	4,28%
2020	3 622,0	111,2	3,07%
2019	4 023,6	149,8	3,72%
2018	3 344,2	120,2	3,59%

Як можемо побачити з таблиці 3.1, існує певна волатильність між ВВП та надходженнями від податку на прибуток підприємств, що може свідчити про недоотримання податкових надходжень державою через використання «сірих ринків» та офшорних зон.

Слід зауважити, що Україна має обмежену кількість великих національних підприємств, що впливає на стратегії та способи використання офшорних структур. Малий та середній бізнес не мають достатньо високих прибутків для ефективного використання офшорів, оскільки витрати на їх

обслуговування перевищують їх можливості. Отже, офшорні схеми в основному використовуються великими корпораціями та впливовими особами. Останні можуть виводити кошти за рахунок корупційних схем, що робить їхні операції нелегальними.

Саме тому Україна має впровадити додаткові нагальні системи контролю за офшорними схемами. Оскільки проблема є комплексною в своєму характері, вона потребує холістичного аналізу та вирішення, що враховуватиме всі фактори, починаючи від причин використання офшорних зон із максимальним упором на збільшення чесних надходжень до державного бюджету через сплату податків.

Для початку, виведемо основні причини використання офшорів резидентами. Ступінь офшоризації українського капіталу зумовлений кількома факторами. Одним з них є високий рівень корупції в Україні, що ставить нашу країну на 122 місце із 180 у індексі сприяння корупції. Це спонукає осіб з нечесно нажитих грошей переводити їх в офшори для приховування походження коштів.

Додатково, люди втрачають віру в судову та податкову системи, що змінюються повільно та залишаються застарілими. Законодавство не надає достатньої підтримки бізнесу та ускладнює його ведення. Це спричиняє податковий клімат та бюрократія, які тиснуть на підприємців, що приводить до виведення капіталу в офшори. Як наслідок, зменшується кількість податкових надходжень, а податковий клімат погіршується.

Для розв'язання цих проблем Україні необхідно вжити рішучих заходів щодо поліпшення умов для бізнесу всередині країни та створення регуляторних та податкових бар'єрів для виведення грошей в офшори.

Найпершим кроком є встановлення контролю за підозрілими операціями, що є індикаторами відмивання коштів.

Основним механізмом відслідковування підозрілих операцій є фінансовий моніторинг, що реалізований на загальнодержавному рівні для всіх компаній. Суб'єктами первинного фінансового моніторингу є, в першу чергу, банки, страхові компанії, інші фінансові компанії, аудитори, бухгалтери, адвокати, сервіси переказу коштів тощо.

Це дозволяє державі регулювати будь-які підозрілі транзакції за допомогою основних інстанцій, що дозволяють або безпосередньо проводити ці транзакції або ж мають контроль над даними компаніями.

Оскільки головними суб'єктами господарювання, що беруть участь у переводі коштів є банки, а офшорний банкінг стає більш розповсюдженим як вид надання послуг, Національний Банк України встановив спеціальну інструкцію для ідентифікації компаній-оболонки, про які було описано вище в тексті під час розбору «подвійного ірландського з голландським сендвічем».

НБУ в своїй інструкції пише, що банки повинні класифікувати компанії-оболонки як клієнтів з високим ризиком і утримуватися від укладення з ними ділових угод. Наскільки небезпечними є компанії-оболонки та як їх відрізнити від звичайного бізнесу? Компанія-оболонка - це юридична особа або траст, створені для здійснення схем відмивання грошей, ухилення від сплати податків та приховування злочинів. Фактично це компанії, які існують лише на папері, а більшість з них "живуть" не більше року Банк проводить глибокий аналіз компаній з ознаками фіктивності, використовуючи ризик-орієнтований підхід. Чим більше ризиків у діяльності компанії, тим більше уваги

приділяється її перевірці. Компанія-оболонка не здійснює реальної господарської діяльності. [48]

Таким чином, Держава встановлює мінімальні стандарти нагляду за підозрілими операціями та компаніями, що мають бути повідомлені відповідному регулятору при виявленні таких операцій кожним із суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Зокрема, Якщо суб'єкт, який здійснює первинний фінансовий моніторинг, порушує або неадекватно виконує вимоги законодавства, на нього можуть бути застосовані різні заходи впливу, такі як письмове попередження, відкликання ліцензії, покладення на нього обов'язку відсторонення від посади посадової особи, що його представляє, або накладення штрафу. Розмір штрафів для таких суб'єктів може перевищувати \$3,5 млн.

Проте, окрім контролю, держава має усувати основні причини, які спонукають людей переходити «на темну сторону» офшорингу, ухиляючись від податків. Поточні податкові ставки в Україні – 18% податку на прибуток підприємств та податок на прибуток фізичних осіб, а ПДВ – 20%. Відсоткова ставка податків є однією з найнижчих в Європі, що дозволяє Україні зменшити рівень тінізації. В той же час, середній дохід громадян складає, за даними відкритих джерел, приблизно 20 тисяч гривень на місяць, залишаючи велику кількість громадян незахищеною, через що рівень тіньової економіки, зарплати «в конвертах» та «сірого імпорту» продовжує бути високим, проте ставки на доходи компаній є відносно низькими, тому використання «податкових гаваней» не приносить такого ж ефекту, як, наприклад для ТНК, розташованих в США та провідних країнах Європи. Втрати в офшорні зони для України можна побачити з таблиці нижче.

Таблиця 2.2

Втрати податкової бази України в офшорні зони за 2018-2023 роки

Рік	Частка тіньового ринку, % ВВП	Втрати в офшорні зони, млрд. грн.	Втрати в офшорні зони, % тіньової економіки
2023	24%	80-120 млрд	8-12%
2022	30%	Дані відсутні	Дані відсутні
2021	23,7%	16 млрд	6-8%
2020	29,9%	480 млрд	10-15%
2019	32%	14 млрд	5-7%
2018	23%	8 млрд	3-4%

З таблиці 3.1, за приблизними та фактичними даними від Національного Банку України, Київської школи економіки та Tax Justice Network, видно, що відносна кількість втрат в офшорні зони зростає, як і абсолютні показники, тому є важливим присікання даного напрямку тіньової економіки, що допоможе збільшити податкові надходження до бюджету.

Саме тому важливим кроком є введення податку на виведений капітал, що одночасно стимулює реінвестиції у підприємства (оскільки такі кошти не оподатковуються) та перешкоджає розвитку внутрішньої корупції. Це може також спростити майнові перевірки та контроль над потоками капіталу. Дехто стверджує, що такий податок не є універсальним заходом, але з урахуванням

конкретних умов у нашій країні він буде доцільним, що зменшить привабливість офшорів для вітчизняних виробників.

Крім того, Європейський Союз впроваджує відкриті реєстри, міжнародний обмін податковою інформацією та суворий банківський контроль, що підвищує прозорість всіх транзакцій та компаній всередині Єврозони. Це спонукає офшорні компанії до чіткого звітування та зменшує можливості ухилення від оподаткування. Тому для України важливо активно приєднатися до міжнародних ініціатив з протидії офшорній діяльності, зокрема, реалізувати ці міжнародні стандарти на законодавчому рівні.

Незаперечно, Україна вже зробила значні кроки у протидії офшорам, але ще залишається безліч структурних проблем, які взаємодіють одна з одною. Це потребує системних змін у законодавстві та політиці.

Також актуальним є питання трансфертного ціноутворення. У 2021 році були внесені зміни до статті 39 Податкового кодексу, що розширило вимоги до документації та звітності з цього питання. Проте необхідно зробити більше, щоб забезпечити дотримання цих правил та зробити контроль ще ефективнішим.

Іншим важливим кроком є оновлення списку офшорних юрисдикцій у відповідності з міжнародними стандартами. Це покаже, що Україна серйозно ставиться до протидії розмиванню податкової бази та відмиванню грошей.

Усе це вимагає системних змін у законодавстві та умовах ведення бізнесу всередині країни, а також активної участі в міжнародних ініціативах з протидії офшорній діяльності.

Висновки

Протягом останніх десятиліть офшори пройшли значний етап розвитку та модернізації, ставши ключовим елементом міжнародної фінансової системи. Однак разом із їх стрімким розвитком виявляється як позитивний, так і негативний вплив від офшорингу. Офшори можуть бути використані для оптимізації структурних ланок виробництва, спрощення виробничих процесів та зниження витрат. Однак з іншого боку, вони також використовуються для недобросовісного уникнення податків, шляхом знаходження "дірок" у законодавстві, що дозволяє компаніям, особливо великим міжнародним корпораціям, отримувати максимальний прибуток без оподаткування або з мінімальним оподаткуванням. Крім того, офшори часто використовуються для відмивання брудних грошей, забезпечуючи анонімність власників, а в деяких випадках створюють складні мережі дочірніх компаній, що ускладнює виявлення порушень. Ці фактори підкреслюють важливість регулювання бізнес-офшорів та встановлення обмежень з боку держав та міжнародних організацій.

Отже, на початку ми вивчили основні концепції з парадигми міжнародного бізнесу, які стосуються офшорингової діяльності, зокрема теорію конкурентних переваг, яка послужила основою для подальшого дослідження.

У другому розділі ми підкреслили необхідність деофшоризації та детінізації світової економіки, вивчили конкретні схеми, які використовуються бізнесом для зменшення податкового тиску, і визначили основні мотиви та цілі використання офшорних зон.

Отже, компанії використовують різні ухильні стратегії, які включають в себе використання законодавчих лазівок та офшорних юрисдикцій, наприклад, такі схеми, як «Double Irish with a Dutch sandwich», які, незважаючи на їхню спробу зберігати легальність, фактично сприяють уникненню податків. Це підкреслює гостру необхідність змін у податковому законодавстві держав та впровадження рекомендацій міжнародних організацій для протидії недобросовісному використанню офшорних зон.

Встановлено основні тенденції сучасного ринку офшоризації, а також основні методи, які використовуються бізнесом для оптимізації виробництва та зниження податкового тиску. В другому розділі ми визначили основні рекомендації та напрямки для деофшоризації України та збільшення податкових надходжень до державного бюджету на основі методів боротьби міжнародною спільнотою з бізнес-офшорингом, основою для якого стала ОЕСР із програмою BEPS, що надалі посилює вплив боротьби з нещодавно створеним “Pillar Two”. Після цього ми розглянули значні досягнення України в період з 2018 по 2023 роки у боротьбі з офшоризацією. На законодавчому рівні Україна успішно впровадила заходи для протидії маніпуляціям у офшорних юрисдикціях, зокрема, провела податкові реформи та ратифікувала міжнародні угоди

Таким чином, дотримано основної мети— дослідження розвитку офшорів у Світі та Україні. Також виконано всі основні задачі, а саме:

- досліджено процес розвитку офшоризації у світі;
- визначено основні тенденції розвитку сьогодення;
- ознайомлено з уже існуючою системою протидії офшорам;

- розроблено пропозиції щодо покращення існуючої системи для кращого контролю, що складається з конкретних дій.

Доведено актуальність теми за допомогою знаходження вад існуючих методів і підходів у сучасному регулюванні офшорів та приведенням існуючої статистики щодо втрат державних бюджетів. Таким чином, план роботи було виконано.

Список використаних джерел

1. OECD - Ending offshore profit shifting URL: <https://www.oecd.org/about/impact/ending-offshore-profit-shifting.htm>
2. О. Є. ГАРБЕРА - Теоретичні основи дослідження міжнародного ринку послуг в світовій економічній системі http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2009/18.pdf
3. Рогач О.І. Теорії міжнародного бізнесу. URL: <https://www.twirpx.com/file/2973330/grant/>
4. Рогач О. І. та ін. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка. Монографія / За ред. О. І. Рогача. – К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2020.
5. Туролєв Г.О. Офшорні операції у глобальних бізнес-моделях.
6. Міжнародні економічні відносини та національна економічна діяльність: сучасний стан, проблеми та тенденції розвитку : колективна монографія. URL: http://www.economics.in.ua/2021/07/blog-post_78.html
7. Черкас Н.І. Фрагментація виробництва та формування глобальних ланцюгів вартості як фактори глобалізації. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2017/2/11.pdf>
8. Державний університет «Житомирська політехніка» - Теоретичні основи оподаткування
9. АНАЛІЗ ВНЕСКУ Дж. KEYNSA У РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ - Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки
10. О. Р. Голубник, З. В. Приймак - ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

- 11.Ільяшенко А. Вдосконалення системи адміністрування податкових платежів до державного бюджету / А. Ільяшенко // Вісник Дніпропетровського аграрно-економічного університету. – 2013. – № 1. – С. 5-19
- 12.Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-zaindeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>
- 13.КНУТЕ - КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ -
<https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/346b4f5fea17c5fc95695118bab1ec67.pdf>
- 14.Вецепура Н.В. - ДО ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ URL:
<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59111/03-Vetsepura.pdf>
- 15.Дослідження тіньової економіки в Україні [Електронний ресурс] // Національний банк України. – 2020. URL:
<https://bank.gov.ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayjehvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>.
- 16.Doing business – Paying taxes 2019 URL:
<https://archive.doingbusiness.org/en/reports/thematic-reports/paying-taxes-2019>
- 17.Ткачик Л.П. Оцінка рівня податкового навантаження в Україні [Електронний ресурс] / Ткачик Л.П., І.С. Саніна. URL:
<http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/48.pdf>

18. The Laffer Curve: Past, Present, and Future – The Heritage Foundation URL: <https://www.heritage.org/taxes/report/the-laffer-curve-past-present-and-future>
19. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование: монография / Д. Лукьяненко, В. Колесов, А. Колот, Я. Столярчук и др.; под науч. ред. Д. Лукьяненка и А. Поручника. – К.: КНЭУ, 2013 URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/62ba6a1c-e44e-4560-80e4-cb488e843af9/content>
20. IMF - Cayman Islands: Off-Shore Financial Center Assessment Update— Assessment of Financial Sector Supervision and Regulation URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2009/cr09323.pdf>
21. Cayman Islands – Economics and statistics office URL: <https://www.eso.ky/>
22. Investopedia - Double Irish with a Dutch Sandwich.
23. Бирка М.І. Теоретико-методологічні Підходи до Аналізування Прямих Іноземних Інвестицій в Контексті їх Залучення. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/4701>
24. Черленяк І. І., Дюгованець О. М. Міжнародний офшорний бізнес та глобальна фінансова система. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-2_0-pages-24_29.pdf
25. Янковський О. Держави проти офшорів: як і чому змінюються бізнес-моделі великого капіталу. URL: <https://mind.ua/publications/20182972-derzhavi-proti-ofshoriv-yak-i-chomu-zminyuyutsya-biznes-modeli-velikogo-kapitalu>
26. Заблоцький А.В. Офшоринг на Світовому Ринку Послуг: Теорія та Перспективи Розвитку. URL: <https://studfile.net/preview/11957290/>

27. М. І. Карлін, О. А. Івашко - Інвестиційні офшори. Навчальний посібник
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153587102.pdf>
28. The BEPS Monitoring Group - TAXING MULTINATIONALS: THE BEPS PROPOSALS AND ALTERNATIVES URL:
<https://static1.squarespace.com/static/5a64c4f39f8dceb7a9159745/t/64a59dac21100f1f90f38c41/1688575404801/The+BEPS+Proposals+and+Alternatives.pdf>
29. Стратегія MONEYVAL щодо протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (2023-2027 роки) URL:
https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Statements%20of%20international%20organizations/UKR_%20Strategy_25_04.pdf
30. Aid C. Death and Taxes: The True Toll of Tax Dodging. URL:
<https://www.christianaid.org.uk/sites/default/files/2024-04/deathandtaxes.pdf>
31. Лещенко Р. М. Тенденції та перспективи міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів. Журнал східноєвропейського права. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9B%D0%B5%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A0\\$#gsc.tab=0](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9B%D0%B5%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A0$#gsc.tab=0)
32. Малинка К. С., Поліщук С. В. Проблеми функціонування трансфертного ціноутворення в Україні та напрямки його удосконалення в умовах невизначеності. Інфраструктура ринку. 2019

- 33.Sardak, Sergii & С. Е. Сардак, А. І. Ситнік (2018). Вплив офшорних зон на економіку держави (на прикладі України). Інфраструктура Ринку 25:52-57. URL: <https://philpapers.org/archive/SAR-56.pdf>
- 34.A call to rewrite the fundamentals of international taxation: the OECD BEPS action plan - McDermott Will & Emery
- 35.DIRECTIVE (EU) 2015/849 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL
- 36.World Investment Report 2020: International Production beyond the pandemic. UNCTAD, 2020.
- 37.Janský Palanský 2019 Estimating the scale of profit shifting and tax revenue losses related to foreign direct investment URL: https://www.researchgate.net/publication/337102102_Jansky_Palansky_2019_Estimating_the_scale_of_profit_shifting_and_tax_revenue_losses_related_to_foreign_direct_investment
- 38.Garcia-Bernardo J, Fichtner J, Takes FW, Heemskerk EM. Uncovering Offshore Financial Centers: Conduits and Sinks in the Global Corporate Ownership Network.
- 39.Google says it will no longer use 'Double Irish, Dutch sandwich' tax loophole – The Guardian
- 40.Скільки світових багатств приховали в офшорах? – BBC News Ukraine
- 41.Максименко А.В. - ДОСВІД КОМПАНІЇ APPLE В СИСТЕМІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКІВ
- 42.Juris, Duke’s Undergraduate Law Magazine - Apple’s Double Irish with a Dutch Sandwich URL: <https://dukeundergraduatelawmagazine.org/2017/06/01/apples-double-irish-with-a-dutch-sandwich/>

- 43.УПРАВЛЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ ПРИ
ОФШОРИНГЕ: АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ –
Г.А. Андрощук - Національна бібліотека України імені В. І.
Вернадського URL:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/115296/09-Androschuk.pdf?sequence=1>
- 44.Kroll підтвердили: до націоналізації ПАТ "Приватбанк" було об'єктом
масштабних та скоординованих шахрайських дій, що призвело до
збитків мінімум у 5,5 млрд дол – НБУ URL:
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/kroll-pidtvverdili-do-natsionalizatsiyi-pat-privatbank-bulo-obyektom-masshtabnih-ta-skoordinovanih-shahrayskih-diy-scho-prizvelo-do-zbitkiv>
- 45.Tax Justice Network – Ukraine. URL: <https://taxjustice.net/country-profiles/ukraine/>
- 46.Інститут соціально-економічної трансформації та Центр соціально-
економічних досліджень «CASE Україна» - Порівняльний аналіз
фіскального ефекту від застосування інструментів уникнення
оподаткування в Україні: нові виклики. URL: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2020/09/CASE_Tax-avoidance.pdf
- 47.Уткіна М.С.- ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ
ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ
ШЛЯХОМ URL: http://www.lsej.org.ua/7_2020/77.pdf
- 48.ПИТАННЯ ДНЯ. Фінмоніторинг: що таке компанія-оболонка та чому
вона небезпечна? – НБУ
- 49.Інститут соціально-економічної трансформації та Центр соціально-
економічних досліджень «CASE Україна» - Порівняльний аналіз
фіскального ефекту від застосування інструментів уникнення

оподаткування в Україні: нові виклики. URL: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2020/09/CASE_Tax-avoidance.pdf

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ОГЛЯД СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Janský Palanský 2019 Estimating the scale of profit shifting and tax revenue losses related to foreign direct investment.

The research paper titled "Estimating the scale of profit shifting and tax revenue losses related to foreign direct investment" by P. Janský and M. Palanský, published in 2019, delves into the complex realm of profit shifting and its implications on tax revenues associated with foreign direct investment (FDI).

The study investigates the extent to which multinational corporations engage in profit shifting strategies, such as transfer pricing, intra-company loans, and other mechanisms, to shift profits from high-tax jurisdictions to low-tax or offshore locations. This practice can result in significant tax revenue losses for countries where economic activities take place but profits are artificially reported in low-tax jurisdictions.

The paper employs various methodologies to estimate the scale of profit shifting, including econometric modeling, statistical analysis of financial data, and case studies. By quantifying the extent of profit shifting and its impact on tax revenues, the authors aim to provide policymakers with valuable insights into the magnitude of the problem and potential policy interventions to address it.

Overall, this research paper contributes to the academic and policy discourse surrounding international taxation, FDI, and the challenges posed by profit shifting practices in the global economy.

2. Aid C. Death and Taxes: The True Toll of Tax Dodging.

The research paper "Death and Taxes: The True Toll of Tax Dodging" by Aid C. explores the multifaceted impacts of tax evasion and avoidance on various aspects of society. The title suggests a thematic focus on the consequences of tax dodging, both in terms of lost government revenue ("death" of public services and social programs) and broader societal implications ("taxes" on individuals and businesses).

The paper delves into the mechanisms and strategies used by individuals and corporations to evade or avoid taxes, such as offshore tax havens, transfer pricing manipulation, and other aggressive tax planning tactics. It also examines the ethical, legal, and economic implications of tax dodging, including its effects on income inequality, social welfare programs, and economic development.

Given the provocative title, the research aims to shed light on the hidden costs and negative externalities associated with tax evasion and avoidance.

Overall, this research paper contributes to the broader discourse on taxation, governance, and economic justice, highlighting the importance of combatting tax dodging for ensuring equitable and sustainable development.

SUMMARY

The diploma thesis «Corporate strategies of offshoring international business», written by Oleksandr Ponomarenko has a high level of quality and consists of 2 parts. The first part describes theoretical basis of the offshore transactions, theories of competitive advantages, distribution of branches of enterprises between offshore zones to maximize the effectiveness of multinational enterprises, as well as lowering taxes paid. Various types methods and principles were considered and reviewed. One of the main advantages of this diploma thesis is the practical part, describing the most used income shifting models on the examples of Google inc., Apple and other companies. It also states the recommendations that might be useful for offsetting the long-term offshore consequences for Ukraine. The analysis of income shifting models states that large companies in general hide their profits and minimize their taxes which is not completely legal and is battled against by the international organizations. In the end the author explores the shadow market of Ukraine and share of offshore tax losses in the total income losses. The author explores various methods and recommendations to decrease income losses from offshore profit shifting.

Keywords: *offshore, profit shifting, income tax, offshore centers, tax haven.*